

Er meira betra?

Um breytt skipulag leghálskrabbameinsleitar

Kristján Oddsson

yfirlæknir Leitarstöðvar
Krabbameinsfélagsins

ko@krabb.is

Frá og með 1. janúar 2014 býðst öllum konum á aldrinum frá 23 ára til 65 ára leghálskrabbameinsleit á þriggja ára fresti. Áður var leitað á aldrinum frá 20 ára til 69 ára á tveggja ára fresti. Þessar breytingar og fleira hefur læknum Kristjáni Sigurðssyni og Reyni Tómasi Geirssyni orðið tilefni til greinarskrifa í febrúarhefti *Læknablaðsins*. Tilgangur þessarar greinar er ekki að standa í ritdeilu um skoðanir greinarhöfunda heldur að varpa ljósi á þær faglegu forsendur sem liggja að baki breytingum á leghálskrabbameinsleitinni.

1. Flestir fræðimenn eru sammála um að skimun fyrir krabbameini hjá ein-kennalausum einstaklingum sé flókin og leggja áherslu á að leita verði jafnvægis milli þess að gera sem mest gagn og valda sem minnstum skaða. Fræðimenn eru sammála um að það sé óraunhæft að skimun geti komið í veg fyrir öll krabbamein.
2. Frumubreytingar og leghálskrabbamein orsakast af HPV-sýkingum sem smitast við kynlíf. Um 80-90% HPV-sýkinga eru meinlausar og ganga til baka á einu til tveimur árum. Ef leit hefst of snemma og/eða er of þétt er konum ekki gefinn kostur á að losna við HPV-sýkinguna af sjálfsdáðum. Það getur valdið ofgreiningum og oflækningum. Um 10% HPV-sýkinga geta orðið viðvarandi og eru konur með viðvarandi há-áhættu HPV-sýkingu í mestri hættu á að fá leghálskrabbamein.
3. Algengi og aldursdreifing HPV (*Human Papilloma Virus*), sem veldur frumu-
4. Harald zur Hausen uppgötvaði tengsl HPV og leghálskrabbameins árið 1984 og hlaut Nóbelsverðlaunin í læknisfræði árið 2008. Núverandi skipulag leitarinnar hér á landi var nánast óbreytt frá 1988. Síðan hefur mikil þróun átt sér stað varðandi þekkingu á sjúkdómsgangi leghálskrabbameins. Breytingarnar nú eru fyrst og fremst gerðar með hliðsjón af þessu.
5. Leitarleiðbeiningum var nýlega breytt í Bandaríkjunum en þar hófst leit við 20 ára aldur og var árlega en hefst nú við 21 árs aldur og er á þriggja ára fresti. Á Norðurlöndunum hefst leit við 23 ára eða 25 ára aldur. Í Englandi var leitaraldur hækkaður úr 20 ára í 25 ára 2003 og sama var gert í Wales síðastliðið haust og verður gert í Skotlandi um næstu áramót. Vegna aukinnar þekkingar á leghálskrabbameini hafa nágrannalöndin öll verið að hækka aldurinn þegar leit hefst og öll leita þau á þriggja ára fresti að minnsta kosti til 50 ára aldurs. Hvergi í nágrannalöndunum hefst leit við 20 ára aldur, hvergi er millibil leitar tvö ár og hvergi er millibil leitar lengra en þrjú ár fyrir 50 ára aldur. Meðalaldur við greiningu leghálskrabbameins er 45 ár hér á landi.
6. Nánast undantekningarlaust er leit hætt við 65 ára aldur á Vesturlöndum. Á 48 ára tímabili, 1964-2012, greindust 40 konur með leghálskrabbamein á aldrinum 66 ára til 69 ára. Ein þeirra hafði mætt reglulega í leghálskrabbameinsleit.
7. Engar breytingar voru nú gerðar hér á landi á leghálskrabbameinsleit hjá
8. konum sem eru í eftirliti vegna forstigsbreytinga eða fyrri aðgerða.
8. Breytingar á leghálskrabbameinsleitinni um síðustu áramót voru bornar undir sérfræðinga í illkynja kvensjúkdómum á Landspítala. Þær voru kynntar á samráðsfundi Leitarstöðvarinnar og Félags íslenskra fæðingar- og kvensjúkdómalækna 27. nóvember 2013 og að honum loknum ríkti einhugur um þær. Hvorugur greinarhöfundur var viðstaddur fundinn.
9. Breytingarnar voru samþykktar af Velferðarráðuneytinu og Sjúkratryggingum Íslands að fenginni umsögn Embættis landlæknis og studdar af stjórn Krabbameinsfélags Íslands.
10. Í fjöldamörg ár hefur aðeins verið um 50% mæting í aldurshópnum 20-24 ára en það hefur ekki leitt til aukningar á fjölda krabbameina hjá konum undir 23 ára. Samkvæmt upplýsingum frá Krabbameinskránni greindust þrjá konur yngri en 23 ára með leghálskrabbamein á tímabilinu frá 1964 til 2012.
11. Tíðni leghálskrabbameins er lág hjá konum yngri en 24 ára eða um 1/24.000. Þetta rennir enn frekari stóðum undir þau faglegu rök að ekki sé rétt að hefja leit á leghálskrabbameini fyrir 23 ára aldur og þar með sé fylgt því sem gert er á Vesturlöndum, að Bandaríkjunum undanskildum.
12. Samhæfing á leit að brjóstakrabbameini og leghálskrabbameini, eins og greinarhöfundar leggja mikla áherslu á, virðist ekki styðjast við nein fagleg rök og er hvergi skipulögð þannig. Krabbameinsleit verður að byggjast á faglegum forsendum miðað við bestu þekkingu á hverjum tíma.
13. Það er samdóma álit stjórnar Félags íslenskra fæðingar- og kvensjúkdómalækna (FíFK) að ekki sé ástæða til að gera grindarþreifingu við skimun fyrir

leghálskrabbameini vegna þess að aldrei hefur verið sýnt fram á gagnsemi hennar hjá einkennalausum konum. Formenn allra norrænu kvensjúkdómafélaganna eru sömu skoðunar. Bandaríska kvensjúkdómafélagið (*American College of Obstetricians and Gynecologists*) er einnig á sömu skoðun.

14. HPV-mælingar hafa verið aðgengilegar á Landspítala að minnsta kosti frá árinu 2008 og stefnt er að tilraunamælingum í samvinnu Krabbameinsfélagsins og Landspítala á næstu vikum.
15. Að tillögu Krabbameinsfélags Íslands hefur velferðarráðuneytið óskað eftir því við Embætti landlæknis að tilnefndur verði hópur sérfræðinga til að gera heildarendurskoðun á brjóstakrabbameinsleit og leghálskrabbameinsleit.

Breytingarnar sem gerðar voru á leghálskrabbameinsleitinni 1. janúar 2014 eru í samræmi við bestu læknisfræðilega þekkingu og eru studdar af öllum sérfræðingum í illkynja kvensjúkdómum á Landspítala. Röksemdir fyrir breytingunum standast því faglega.

Ekki hefur verið sýnt fram á fagleg rök fyrir samhæfingu brjóst- og leghálskrabbameinsleitar og leit er hvergi skipulögð þannig.

Helsta áskorunin nú er að fræða konur þannig að þær geti tekið upplýsta ákvörðun um að leghálskrabbameinsleit er sjálfsögð heilsuvernd. Einnig ættu ungar konur að íhuga bólusetningu gegn HPV. Regluleg mæting í leghálskrabbameinsleit getur nánast í öllum tilvikum komið í veg fyrir leghálskrabbamein.

Við styðjum breytt skipulag leghálskrabbameinsleitar

Um síðustu áramót varð sú breyting á þjónustu Leitarstöðvar Krabbameinsfélags Íslands að nú býðst öllum konum á aldrinum frá 23 ára til 65 ára að koma í leghálskrabbameinsleit á þriggja ára fresti, en áður var leitað á tveggja ára fresti hjá konum á aldursbilinu frá 20 ára til 40 ára og fjögurra ára fresti frá 41-69 ára. Breytingar þessar byggja á miklum rannsóknnum sem gerðar hafa verið á hópleit vegna leghálskrabbameins þar sem áhersla er lögð á að ná jafnvægi milli þess að finna sem flestar forstigsbreytingar og minnka jafnframt óþarfa inngrip. Hér fylgir Ísland í fótspor Norðurlandanna og annarra vestræna þjóða.

Við undirrituð styðjum þessar breytingar á skipulagi leghálskrabbameinsleitar. Við viljum hvetja konur til að mæta í hópleitina en flest leghálskrabbamein greinast hjá konum sem hafa mætt stopult í leitina. Einnig viljum við hvetja til bólusetningar gegn HPV, en bólusetningin minnkar verulega líkur á leghálskrabbameini.

Katrín Kristjánsdóttir
Karl Ólafsson
Elísabet A. Helgadóttir
Ásgeir Thoroddsen
Anna Þ. Salvarsdóttir

Höfundar eru sérfræðingar í krabbameinslækningum kvenna.